

מראי מקומות - ראש השנה

לא:

תאחר. וביאר האבני נזר שבקדשים אין צריך לעשות כן משום שבהפרשת המעות לקדשים אינו עושה כלום, שהרי הוא מחוייב להביא קרבנו לבית המקדש, מה שאין כן בעניינים, שאינו מחוייב לחזור אחר העניינים, אלא ליתן להם כשיבואו לו. ולכן, מה שעליו לעשות הוא רק להפריש המעות שנדר, וכשיבואו אליו יתנו להם, ולכן עובר בל תאחר אם אינו מפרשו מיד. וביאר שם שכל זה הוא רק בשאר קרבנות, שהעיקר הוא ההבאה ולא ההפרשה, על כן אין תועלת להפריש בזמן הזה. אבל בקינו של גר, העיקר הוא ההפרשה כפי שביאר שם, ולכך צריך להפריש אף בזמן הזה, וכשיבנה בית המקדש יביא קרבנו.

ה. הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין התקינו וכו' היום תרועה נסתפק, מהו הטעם שתקנו לקושרו מבפנים, האם כדי שלא יהיו שמחים כשהלבין, שרצו בית דין שישראל ימשיכו להיות נכנעים וחרדים כדי שיתכפרו, או שטעם התקנה הוא כדי שלא יהיו עצבים כשלא הלבין, שלא יורע מזלם מחמת העצבות, או שהטעם הוא משום שניהם, וכתב שלא מצא הכרע לספק זה. ובערוך לנר הוכיח שתקנו כן כדי שלא יהיו שמחים, עיין שם. ובדברי המאירי משמע שהתקנה היתה בשביל שני הדברים, שלא יהו סומכים על סימן בין לטוב בין למוטב, אלא שיהיו תמימים עם ה'.

ו. מה טעם כדי לעטר אף שאין מוכרים כרם או נטע רבעי בשוק, כתב הרע"ב (מ"ש ה', ב') שכיון שכל אדם יאכל נטע רבעי שלו, ממילא יתמלא השוק בשאר פירות ויהא מעוטר בזה.

ז. ובקש להפקירו לעניים כתב הטורי אבן שרבי אליעזר סבר כבית שמאי שהפקר לעניים הפקר, ושלא כבית הלל הסוברים עד שיפקירו גם לעשירים, וזה על פי שיטת התוספות שמה שאמרו שרבי אליעזר שמותי הוא, היינו משום שהיה מבית שמאי.

ח. כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו פירש רש"י, שמוטר לפדותו להעלותו לירושלים. ורש"י בביצה (ה): הוסיף, שאף שהיה זה לאחר החורבן, סבר שקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא, ולכך צריך להעלות הפירות או הדמים. ולכאורה משמע מדבריו שאם היה סובר שלא קדשה לעתיד לבוא, לא היה חייב כלל להעלותו לירושלים.

אבל בתוספות שם מבואר שאף אם לא קדשה לעתיד לבא, חייב להעלותו לירושלים. וביאר המהרש"א שם, שהוא משום שזה דבר שבמנין, שצריך מנין אחר להתירו. ותמה הפני יהושע שם, שאם כן מדוע כל המצוות התלויות בארץ אינן נוהגות מטעם זה שהוא דבר שבמנין, אלא מוכח שלא שייך בזה דבר שבמנין, כיון שהתורה תלתה החיוב בארץ. ולכן כתב שמה שנהגו רבעי לאחר החרבן הוא היינו משום שחייבו עצמם מדרבנן, וכמו שחייבו עצמן בתרומות ומעשות בזמן הזה.

א. רבי אליעזר אומר שש גלות

פירש הפורת יוסף, שאינו חולק במציאות, אלא שלא חישב את הגלות מאושא ליבנה ומיבנה לאושא, ואלו השלשה של רבי לא החשיבם אלא כאחד, וגם מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים לא החשיבם אלא כאחד [ולכאורה קשה, שאם כן אין כאן אלא חמש, וצריך עיון].

ב. שאפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הועד

חקר הטורי אבן, האם הבית דין היו מקדשין את החודש אפילו בלא ראש הבית דין, או שמא היו מקדשין החודש על תנאי שיסכים למה שקידשו, וכמו שמצינו לענין עיבור השנה, שעברו השנה על תנאי שיסכים רבן גמליאל לעיבורו. ודייק ממה שפירש רש"י שעיקר החודש תלוי בו, שקידשו לגמרי בלא שום תנאי, שאם קידשו על תנאי, עדיין עיקר החודש תלוי בו, שהרי הם תלויים ועומדים להסכמתו.

ג. ההיא איתתא וכו' עבד לוח לאיש מלוח

הקשה היום תרועה, שלכאורה הסיפא סותרת לרישא, שמתחילה משמע שרק בעדות החודש שייכת הסברא שאם כן נמצאת מכשילן לעתיד לבא, אבל בלא זה לעולם צריך לילך אחר ראש הבית דין. אבל מהסיפא שאמרו עבד לוח לאיש מלוח, משמע שרק בזה צריך לילך אחר ראש בית דין, אבל בשאר דיני ממונות אין צריך, וסותר לרישא, והניח בקושיא. וכתב הטורי אבן שבכל מקום אין חיוב לחזור אחריו, ולכך היו צריכים לטעם של עבד לוח, ורק בעדות החודש, שבו תלוי עיקר החודש, היה מקום לומר שיש סברא שצריך לילך אחריו, ולכך צריכים את הסברא שאם כן אתה מכשילן לעתיד לבא.

ד. צריך שיפריש רובע לקינו

יש להקשות, מהו החילוק בין שאר חייבי קרבן שאין צריכים להפריש מעות כדי לקנות הקרבן מיד כשיבנה בית המקדש, ורק בקן של גר מצריכים זאת. ובטורי אבן הביא מהתוספות חדשים (כריתות ח): שגר אינו דומה לזבה ויולדת, שבזבה ויולדת קן הקרבן הוא כדי להתירן לאכול קדשים, אבל בגר הקרבן הוא כדי להתירו לקהל, ולכך צריך להפרישו.

ובזכר יצחק (סי' כ"ט, מ"ר) זלמן סנדר כהנא שפירא) כתב שמבואר מהתוספות הללו שמה שאמרו שבזמן הזה אין צריך אלא מילה וטבילה כדי להתירו לקהל, אין הביאור שבזמן הזה המילה והטבילה מתירו לקהל, אלא גזירת הכתוב היא שכיון שאי אפשר בהרצאת דמים, אין הרצאת הדמים מעכבת, אבל שיבנה בית המקדש שיהא שייך הרצאת דמים יתחייב מיד הרצאת דמים, כיון ששוב הוא אפשר.

ובאבני נזר (יו"ד סי' שמ"ג, ג) ביאר על פי דברי הר"ן (לעיל ו) שכשאין עניים לפניו צריך להפריש את המעות שנדר כדי שלא לעבור בבל